

ชื่อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมมัดหมี่บาติก: กรณีศึกษา ลวดลายศิลปะขอมจากปราสาทศีขรภูมิ
ชื่อ นามสกุล	สุதாகาญจน์ แยมดี
ชื่อปริญญา	คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา คณะ	คหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมมัดหมี่บาติกลวดลายศิลปะขอมจากปราสาทศีขรภูมิ และศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้ประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอที่มีอายุระหว่าง 20 – 50 ปี ในจังหวัดสุรินทร์ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถาม และผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการศึกษพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุในช่วง 31 – 35 ปี สถานภาพสมรส รายได้ 15,000 – 25,000 การศึกษาระดับปริญญาตรี และเคยใช้ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอผ้าไหม ความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมประเภทชุดทำงานมากที่สุด การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอเพื่อใช้เป็นของฝาก/ของที่ระลึก ความชอบส่วนตัวเป็นแรงจูงใจในการตัดสินใจซื้อ โดยมีประโยชน์ใช้สอยเป็นประเด็นในการเลือกผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจของผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมมัดหมี่บาติกทั้ง 3 ชนิดคือ หมอนอิง โคมไฟ ผ้าคาดเตียง พบว่ามีความพึงพอใจด้านรูปแบบและประโยชน์ใช้สอยโดยรวมในระดับมาก และด้านลวดลาย สี สัน ราคาในระดับมากเช่นกัน

การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หมอนอิงมากที่สุด ส่วนชุดผลิตภัณฑ์หากมีจำหน่ายจะเลือกซื้อลวดลายนกยูง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อชุดผลิตภัณฑ์คือความสอดคล้องของลวดลาย

คำสำคัญ: เทคนิคทาเทียน, เคหะสิ่งทอ, ศิลปะขอม, ลายทอ, ผ้าไหมมัดหมี่บาติก

Thesis	Development of Household Textiles from Batik Silk: A Case Study of the Motif of Ancient Khmer Art at Sikhorphum Castle
Author	Sudakan Yabdee
Degree	Master of Home Economics
Major Program	Home Economics
Academic year	2013

ABSTRACT

This study aimed to develop household textiles from Surin silk which had motif of Ancient Khmer Art at Sikhorphum Castle using Batik techniques and study the satisfaction of consumer to household textiles. The population was 400 assessors with the ages of 20 - 50 years old in Surin province. The research instruments were questionnaires and household textile, data statistically analysis such as Percentage, Mean and Standard Deviation.

The results found that the majority of respondents were females, had ages of 31 - 35 years old, in married status, had 15,000 – 25,000 Bahts income, got Bachelor degrees and used to use household textile made from silk. Working set was the most interesting category to purchase. Household textiles would be purchased as the souvenirs. Personal preference was the motivation for purchasing decisions and the utilization was the key factor to select a product. The satisfaction of consumers for 3 types of household textiles from Mudmee Batik silk; cushion, lamp and bed cloth on the style, pattern, colour, price and utilization were in high levels.

Cushion was the household textile that the consumers decided to purchase most. The peacock pattern was the most liking and the consistency of the pattern was the important factor for purchasing.

Key words: Waxing technique, household textile, ancient Khmer art, weaving pattern, Mudmee Batik silk

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมมัดหมี่บาติก: กรณีศึกษาลวดลาย ศิลปะขอมจากปราสาทศีขรภูมิครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ ประจำปี 2556 ผู้ศึกษาขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องด้วยผู้ศึกษาได้รับความช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่ เป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์บุษรา ศรีอวยระยา อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนพรรณ บุญยรัตกลิน รองศาสตราจารย์นวลแข ปาลิวนิช ที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะ ติดตามความก้าวหน้าในการศึกษา และขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจลิยว หมดอิว ซึ่งกรุณา สละเวลาเป็นประธานการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ศึกษาผู้ศึกษาซึ่งในความกรุณาของอาจารย์ทุกท่าน เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่สละเวลาในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องของ การออกแบบลายผ้าและผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมมัดหมี่บาติก พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่ดี

ขอขอบคุณ คุณพ่อ จสอ.ธีรพันธ์ - คุณแม่ปวีณรัตน์ แยมดี และพี่น้อง เพื่อน ๆ สำหรับ ความช่วยเหลือ สนับสนุนและให้กำลังใจในระหว่างการศึกษา

ขอขอบคุณ นายรัชพล จันทรหอมหวล และครอบครัวจันทรหอมหวลทุกท่าน ที่มีส่วนร่วม ทำให้ผู้ศึกษาทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

ขอขอบคุณแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาอ้างอิงในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ที่ ให้ความช่วยเหลืออีกมากที่ไม่สามารถกล่าวนามได้หมดนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

สุดาภาญจน์ แยมดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ก)
Abstract	(ข)
กิตติกรรมประกาศ	(ค)
สารบัญ	(ง)
สารบัญตาราง	(ฉ)
สารบัญภาพ	(ณ)
สารบัญแผนภูมิ	(ฏ)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น	4
1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.7 นิยามศัพท์	5
1.8 คำสำคัญ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ศิลปะและสถาปัตยกรรมขอม	7
2.2 ประวัติการออกแบบลวดลายทอและประวัติผ้าไหมสุรินทร์	26
2.3 ความหมายของการออกแบบลวดลายและเทคนิคการต่อลาย	34
2.4 ประวัติผ้าบาติก	50
2.5 เคหะสิ่งทอ	55
2.6 องค์ความรู้ทางจิตวิทยาเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค	59
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 ข้อมูลประชากรจังหวัดสุรินทร์	66
3.2 ผลการคัดเลือกแบบร่างลวดลายที่ได้รับสิทธิพลจากศิลปิน	72
3.3 ผลการคัดเลือกแบบร่างผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ	77
4.1 จำนวนและร้อยละของสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	88
4.2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์ เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ และการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ	90
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจรูปแบบของหมอนอิง	92
4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจความสวยงามและ ประโยชน์ใช้สอยของหมอนอิง	92
4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจรูปแบบของโคมไฟ	93
4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจความสวยงามและ ประโยชน์ใช้สอยของโคมไฟ	93
4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจรูปแบบของผ้าคาดเตียง	94
4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจความสวยงามและ ประโยชน์ใช้สอยของผ้าคาดเตียง	94
4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ด้านรูปแบบ	95
4.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ ด้านประโยชน์ใช้สอย	95
4.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หมอนอิง ลายใบหน้าคนด่านสี่สัน	96
4.12 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หมอนอิงลายใบหน้าคนด่านลวดลาย	96
4.13 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หมอนอิงลายใบหน้าคนด่านราคา	97
4.14 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หมอนอิงลายพรรณไม้ด่านสี่สัน	97
4.15 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หมอนอิงลายพรรณไม้ด่านลวดลาย	98
4.16 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หมอนอิงลายพรรณไม้ด่านราคา	98
4.17 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หมอนอิงลายนกยูงด่านสี่สัน	99

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.18 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หมอนอิงลายนกยูงด้านลวดลาย	99
4.19 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หมอนอิงลายนกยูงด้านราคา	100
4.20 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ หมอนอิงด้านสีสันทัน	100
4.21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ หมอนอิงด้านลวดลาย	101
4.22 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ หมอนอิงด้านราคาที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	101
4.23 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์โคมไฟลายใบหน้าคนด้านสีสันทัน	102
4.24 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์โคมไฟลายใบหน้าคนด้านลวดลาย	102
4.25 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์โคมไฟลายใบหน้าคนด้านราคา	103
4.26 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์โคมไฟลายพรรณไม้ด้านสีสันทัน	103
4.27 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์โคมไฟลายพรรณไม้ด้านลวดลาย	104
4.28 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์โคมไฟลายพรรณไม้ด้านราคา	104
4.29 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์โคมไฟลายนกยูงด้านสีสันทัน	105
4.30 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์โคมไฟลายนกยูงด้านลวดลาย	105
4.31 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์โคมไฟลายนกยูงด้านราคา	106
4.32 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจผลิตภัณฑ์โคมไฟด้านสีสันทัน	106
4.33 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจผลิตภัณฑ์โคมไฟด้านลวดลาย	107
4.34 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจผลิตภัณฑ์โคมไฟด้านราคา	107
4.35 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าคาดเตียงลายใบหน้าคนด้านสีสันทัน	108
4.36 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าคาดเตียงลายใบหน้าคนด้านลวดลาย	108
4.37 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าคาดเตียงลายใบหน้าคนด้านราคา	109
4.38 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าคาดเตียงลายพรรณไม้ด้านสีสันทัน	109
4.39 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าคาดเตียงลายพรรณไม้ด้านลวดลาย	110
4.40 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าคาดเตียงลายพรรณไม้ด้านราคา	110

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.41 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าคาดเตียงลายนกยูงด้านสีสัน	111
4.42 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าคาดเตียงลายนกยูงด้านลวดลาย	111
4.43 ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าคาดเตียงลายนกยูงด้านราคา	112
4.44 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ ผ้าคาดเตียงด้านสีสัน	112
4.45 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ ผ้าคาดเตียงด้านลวดลาย	113
4.46 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ ผ้าคาดเตียงด้านราคา	113
4.47 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมมัดหมี่บาติกทั้ง 3 ชนิด	114

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 เสาศลึงค์ประดับประดา	13
2.2 หน้ากาลกำลังคายนาครโดยมีแขนเข้ามาประกอบ	15
2.3 เสาศลึงค์ประดับประดาลายวงแหวน	16
2.4 บุคคลสลักบนผนังมักเป็นภาพสตรี ลวดลายที่ปลายเป็นรูปนก	17
2.5 เสานางเรียง	20
2.6 นาค	21
2.7 หน้ากาลหรือเกียรติมุข	23
2.8 ปราสาทศิขรภูมิ	24
2.9 ทับหลังปราสาทหินศิขรภูมิ จำหลักภาพศิวะนาฏราช	25
2.10 นางอัปสรถือดอกบัว และทวารยืนกุมกระบอง	26
2.11 ผ้าลายโสร่ง	29
2.12 ผ้าลายช้าง	30
2.13 ผ้าลายนกยูง	30
2.14 ลวดลายรูปแบบแถบหรือเส้นแนวนอน – ตรง	35
2.15 ลวดลายรูปแบบแถบหรือเส้นแนวเฉียง – ซิกแซก	35
2.16 ลวดลายรูปแบบแถบหรือเส้นแนวนอน – โค้ง	36
2.17 ลวดลายรูปแบบแถบหรือเส้นแนวตั้ง – ตรง	36
2.18 ลวดลายรูปแบบแถบหรือเส้นแนวตั้ง – ซิกแซก	36
2.19 ลวดลายรูปแบบแถบหรือเส้นแนวตั้ง – โค้ง	37
2.20 ลวดลายรูปแบบแถบหรือเส้นแนวเฉียง – ตรง	37
2.21 ลวดลายรูปแบบแถบหรือเส้นแนวเฉียง – ซิกแซก	38
2.22 ลวดลายรูปแบบแถบหรือเส้นแนวเฉียง – โค้ง	38
2.23 ลวดลายรูปแบบพื้นที่เหลี่ยม	39
2.24 ลวดลายรูปแบบพื้นที่วง	40
2.25 รูปลวดลายไทย	41
2.26 ลวดลายอินโดนีเซีย	41

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
2.27 ลวดลายจีน	42
2.28 ลวดลายอียิปต์	42
2.29 ลวดลายกรีก	42
2.30 ลวดลายแนวความคิดจากแร่ธาตุ	43
2.31 ลวดลายแนวความคิดจากใบไม้	43
2.32 ลวดลายแนวความคิดจากเห็ด	44
2.33 ลวดลายแนวความคิดจากหงส์	44
2.34 ลวดลายแนวความคิดจากผีเสื้อ	44
2.35 ลวดลายผ้า	45
2.36 ลวดลายทอ	46
2.37 ลวดลายจักสาน	46
2.38 ลวดลายฉลุ	46
2.39 ลวดลายภาชนะ	47
2.40 ลวดลายเครื่องประดับ	47
2.41 การผูกมัดลายต้นแบบโดยใช้เส้นโค้ง	49
2.42 การผูกมัดลายต้นแบบโดยใช้รูปร่างเรขาคณิตวงกลม	49
2.43 การผูกมัดลายต้นแบบโดยกำหนดทิศทางแนวราบ	50
2.44 หมอนอิงแบบต่าง ๆ	57
3.1 ต้นแบบร่างศิลปะขอรูปแบบพรรณไม้	69
3.2 ต้นแบบร่างศิลปะขอรูปแบบนกยูง	69
3.3 ต้นแบบร่างศิลปะขอรูปแบบใบหน้าคน	70
3.4 ต้นแบบร่างศิลปะขอ รูปแบบพรรณไม้	70
3.5 ต้นแบบร่างศิลปะขอรูปแบบนกยูง	71
3.6 ต้นแบบร่างศิลปะขอ รูปแบบใบหน้าคน	71
3.7 แบบร่างผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอรูปแบบหมอนอิง	74
3.8 แบบร่างผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอรูปแบบโคมไฟ	75

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
3.9 แบบร่างผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอรูปแบบผ้าคาดเตียง	76
3.10 ผ้าไหมมัดหมี่บาติกลดลายพรรณไม้	80
3.11 ผ้าไหมมัดหมี่บาติกลดลายนกยูง	80
3.12 ผ้าไหมมัดหมี่บาติกลดลายใบหน้าคน	80
3.13 ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมมัดหมี่บาติกลดลายพรรณไม้	82
3.14 ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมมัดหมี่บาติกลดลายนกยูง	82
3.15 ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมมัดหมี่บาติกลดลายใบหน้าคน	82

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ	หน้า
3.1 ขั้นตอนการออกแบบลายทอและการออกแบบเคหะสิ่งทอ	68
3.2 ขั้นตอนกระบวนการทำผืนผ้า	79
3.3 กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมมัดหมี่บาติก	81